

Parižiň ýalkymlaryndan gorky

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Parižiň ýalkymlaryndan gorky PARIŽIŇ ÝALKYMLARYNDAN GORKY

Fransuzlaryň iň begendirýan tarapy öwrülişikleri, ýöne şol bir wagtyň özünde iň gorkuzýan tarapy-da şu.

Fransiýa Normandiýa böwüsmesiniň (Операция «Нептун») segsen ýyllygyny – «taryhyň iň uzyn gününü», «halas boluşy», nemes faşistleriniň gabawyndan azatlyga ýol açan gününü belledi.

Eger ýeňilmedik bolanlygynda, dünýä awstriýaly ýefreýtor Adolf Gitleriňki bolaýmalydy. Emma Normandiýa böwüsmesi «döwlet derejesinde bellenýän gün» däldir. Fransiýanyň döredilmeginiň günü – Bastiliýa türmesiniň gapylarynyň açylyp we Beýik Fransuz rewolýusiýasynyň günü bolan 14-nji iýulda bellenýär. Şonuň üçinem Fransiýanyň döredilmeginiň günü Normandiýadan has öň geldi.

Eger men fransuz bolan bolsadym, basybalyjylardan halas

bolunan günü döwletiň döredilen günü hökmünde bellemegini teklip ederdim.

Parižiň halas bolmagy бүтін дүнýädäki azatlyk hereketleriniň ýeňişine ýol arđady.

Pariž azat bolanda, Günbatar düşünjesi-de azat boldy.

Derýanyň iki tarapynda-da çekişmeler güýjedi. Pariž hakyktdanam pikirleriň we azatlygyň şäherine hem-de Ýalkymlar şäherine gaýdyp geldi.

Uruş gutaryp-gutarmanka Pariž Londonyň we Rimiň ýerini aldy.

Intelligensiýanyň wekilleri we ýazyjy-şahyrlar şu ýerik göçüp geldi, kafe-barlar intellektual mesgenlere öwrüldi. Žan-Pol Sartr, Alber Kamýu, Lui Aragon dүnýäniň iň meşhur ýazyjylary boldy. Yza galyp barýan fransuz dili täzedен janlandy. Öňdebaryjy hereketler täzedен direldi.

Normandiýanyň azatlygynda möhüm rol oýnan bölegi awtoritar diskurs pikiriniň ýeňlişe uçramagynda başgalaryň (ABŞ, Russiýa, Kanada, Angliýa, Awstraliýa) oýnan roludy.

Her bir topar Fransiýanyň halas bolmagynyň dүnýädäki azatlygyň simwollary bolan intellektual we edebi baýlygyň halas edilmegine barabardygyny pikir edýärdi. Şondan ýigrimi ýyl geçenden soň fransuz sagçylary-da galan koloniýalarynyň azatlygyny ykrar etmäge mejbur bolupdy. Pariždäki Alžir çekişmesi käbir koloniýalaryňkydan has çuň we has möhüm boldy. Azatlyk Normandiýanyň derwezesinden Pariže, ol ýerdenem jümle-jahana gaýdyp geldi.

Dүnýäniň beýle ahwala düşmegi geň we şowsuz ýagdaý. Renessansyň Fransiýasy edil häzire Marin Le Peniň sesi we keşbi bilen titreyär.

Birmahallar Parižiň halas edilmegine we «Azat Fransiýanyň» ýeňşine begenen dүnýä edil häzire Ýewropada nasizmi gaýtalaýan we faşistik wagşyýanalogy janlandyran sagçy akymdan gorkýar.

Muňa ýene bir gezek Parižde belli karara geliner: Frabsiýa Makronyň merkezçiligine eýermegini dowam etdirmelimi ýa-da Marin Le Peniň diskurslaryna tarap gyşarmalymy?

Le Peniň Ýewropa parlamentiniň saýlawlaryndaky ýeňişi ygılan edilen purdatybda yklymda walýuta kurslary çepbesine çöwrüldi, Makron sowukganlylygyny ýitirdi we Normandiýa böwüsmesiniň

güni gelip ýetdi.

Fransuzlaryň iň begendirýan tarapy öwrülişikleri, ýöne şol bir wagtyň özünde iň gorkuzýan tarapy-da şu.

Semir ATAULLAH,
Liwanly žurnalist.

Anna, 14.06.2024 ý. Publisistika